

GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN KINH TẾ TỈNH THÁI NGUYÊN THEO HƯỚNG BỀN VỮNG

TS. Nguyễn Văn Công* - TS. Nguyễn Thị Kim Anh*

Tỉnh Thái Nguyên là trung tâm kinh tế - chính trị quan trọng của vùng trung du miền núi phía Bắc. Trong những năm gần đây, tỉnh đã đạt được nhiều thành tựu đáng kể về tăng trưởng kinh tế, thu hút đầu tư, phát triển công nghiệp và cải thiện đời sống nhân dân. Tuy nhiên, trước những thách thức của biến đổi khí hậu, ô nhiễm môi trường, khoảng cách phát triển giữa các vùng miền và yêu cầu phát triển bền vững, tỉnh cần xác định rõ những giải pháp chiến lược để phát triển kinh tế bền vững, đảm bảo hài hòa giữa tăng trưởng kinh tế, bảo vệ môi trường và tiến bộ xã hội.

• Từ khóa: phát triển, kinh tế, bền vững, tỉnh Thái Nguyên.

Thai Nguyen Province is an important economic and political center in the northern midland and mountainous region of Vietnam. In recent years, the province has achieved significant accomplishments in economic growth, investment attraction, industrial development, and improving people's livelihoods. However, in the face of challenges such as climate change, environmental pollution, regional development disparities, and the demand for sustainable development, the province needs to identify strategic solutions for sustainable economic development. These solutions must ensure a harmonious balance between economic growth, environmental protection, and social progress.

• Key words: development, economy, sustainability, Thai Nguyen province.

Ngày gửi bài: 25/3/2025

Ngày gửi phản biện: 04/4/2025

Ngày nhận kết quả và sửa phản biện: 30/5/2025

Ngày chấp nhận đăng: 30/7/2025

DOI: <https://doi.org/10.71374/jfarv.v25.i293.05>

1. Mở đầu

Trong những năm gần đây, tỉnh Thái Nguyên đã khẳng định được vị thế là một trong những trung tâm kinh tế, giáo dục và công nghiệp quan trọng của vùng Trung du và miền núi phía Bắc. Với sự hiện diện của các tập đoàn FDI lớn như Samsung, Hansol, Doosan..., tỉnh đang từng bước chuyển mình mạnh mẽ theo hướng công nghiệp hóa và hiện đại hóa. Tuy nhiên, trong bối cảnh kinh tế thế giới nhiều biến động, xu hướng phát triển bền vững trở thành đòi hỏi tất yếu. Phát triển kinh tế bền vững được hiểu là sự tăng tiến

nhanh, an toàn và có chất lượng về mọi mặt của nền kinh tế (như quy mô sản lượng, sự tiến bộ về cơ cấu kinh tế,...). Quá trình phát triển này đòi hỏi các chủ thể trong hệ thống kinh tế có cơ hội tiếp cận các nguồn lực và chia sẻ nguồn tài nguyên thiên nhiên một cách bình đẳng (Đỗ Thị Kim Tiên (2020). Phát triển bền vững không chỉ đơn thuần là tăng trưởng kinh tế mà còn phải đảm bảo các yếu tố về môi trường, xã hội, bình đẳng vùng miền và sử dụng hiệu quả tài nguyên. Thực tiễn phát triển của Thái Nguyên cho thấy, nếu không có những giải pháp mang tính chiến lược và dài hạn, tỉnh có thể đối mặt với nguy cơ tăng trưởng thiếu bền vững, ô nhiễm môi trường gia tăng, chất lượng sống không đồng đều và hiệu quả đầu tư chưa được tối ưu hóa. Chính vì vậy, việc nghiên cứu thực trạng và đề xuất các giải pháp nhằm phát triển kinh tế tỉnh Thái Nguyên theo hướng bền vững là hết sức cần thiết trong bối cảnh hiện nay.

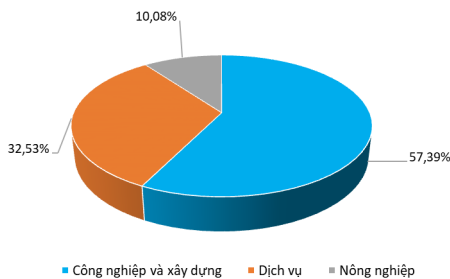
2. Thực trạng phát triển kinh tế tỉnh Thái Nguyên

Theo Báo cáo kết quả thực hiện nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội năm 2024 của tỉnh, GRDP tăng trưởng 6,5% và nằm trong nhóm tỉnh có tốc độ tăng trưởng khá của cả nước. GRDP bình quân đầu người đạt 119,2 triệu đồng và tăng 5,86% so với năm 2023. Cơ cấu kinh tế chuyển dịch tích cực theo hướng hiện đại với khu vực công nghiệp và xây dựng chiếm tỷ trọng cao (57,39%), cho thấy vai trò đầu tàu của công nghiệp chế biến, chế tạo trong nền kinh tế địa phương. Dịch vụ chiếm 32,53%, nông nghiệp còn 10,08%, phản ánh xu

* Trường Đại học Kinh tế & QTKD - Đại học Thái Nguyên (TUEBA); email: nvcongkt@tueba.edu.vn

hướng công nghiệp hóa đang diễn ra mạnh mẽ (UBND tỉnh Thái Nguyên, 2024).

Biểu đồ 1. Cơ cấu kinh tế tỉnh Thái Nguyên năm 2024

Nguồn: Báo cáo kết quả thực hiện nhiệm vụ phát triển Kinh tế - Xã hội năm 2024 của UBND tỉnh Thái Nguyên, 2024

Cơ cấu kinh tế chuyển dịch tích cực cho thấy Thái Nguyên đang đi đúng hướng trong chiến lược tái cơ cấu kinh tế, ưu tiên phát triển công nghiệp - dịch vụ, giảm dần phụ thuộc vào nông nghiệp truyền thống. Công nghiệp đóng vai trò chủ lực, đặc biệt là nhờ các doanh nghiệp FDI trong lĩnh vực điện tử, linh kiện điện thoại, chế tạo máy... Trong năm 2024, giá trị sản xuất công nghiệp (theo giá so sánh 2010) đạt 1.030 nghìn tỷ đồng, tăng 8% so với năm trước.

Về xuất nhập khẩu, tổng kim ngạch xuất khẩu hàng hóa của tỉnh đạt 27,6 tỷ USD, tăng 7,2% so với năm trước. Trong đó, xuất khẩu địa phương đạt 715,3 triệu USD. Nhập khẩu đạt 17,08 tỷ USD, tăng 5,3% so với cùng kỳ. Đáng chú ý, khu vực kinh tế trong nước nhập khẩu đạt 568,5 triệu USD (tăng 11,4%), trong khi khu vực có vốn đầu tư nước ngoài (FDI) đạt tới 16,51 tỷ USD (tăng 5,1%). Điều này cho thấy khu vực FDI tiếp tục giữ vai trò chủ đạo trong hoạt động thương mại quốc tế của tỉnh. Hoạt động thương mại - dịch vụ cũng duy trì đà phục hồi tốt. Tổng mức bán lẻ hàng hóa và doanh thu dịch vụ tiêu dùng xã hội đạt 78,86 nghìn tỷ đồng, tăng mạnh 17,4% so với cùng kỳ, hoàn thành 104,5% kế hoạch năm. Điều này phản ánh mức tiêu dùng nội địa đang phục hồi mạnh mẽ, kéo theo sự phát triển đồng bộ của các ngành dịch vụ.

Tính đến năm 2024, toàn tỉnh Thái Nguyên có tổng cộng 10.579 doanh nghiệp đang hoạt động, với tổng vốn đăng ký đạt khoảng 151.710 tỷ đồng. Đây là minh chứng cho sự phát triển năng động của khu vực kinh tế tư nhân cũng như môi trường đầu tư - kinh doanh ngày càng

thuận lợi. Sự gia tăng về số lượng và quy mô vốn của các doanh nghiệp phản ánh rõ nét niềm tin của cộng đồng doanh nghiệp vào triển vọng phát triển kinh tế địa phương. Đồng thời, điều này cũng cho thấy hiệu quả trong công tác cải cách thủ tục hành chính, hỗ trợ khởi nghiệp và thu hút đầu tư mà chính quyền tỉnh đã thực hiện trong thời gian qua.

3. Hạn chế và thách thức trong triển kinh tế tỉnh Thái Nguyên

Bên cạnh những kết quả tích cực đã đạt được về phát triển kinh tế trong thời gian qua, tỉnh Thái Nguyên vẫn đang đối mặt với nhiều hạn chế và thách thức cần được quan tâm giải quyết. Trước hết, tăng trưởng kinh tế (chỉ tiêu GRDP), giá trị sản xuất công nghiệp, giá trị sản xuất nông lâm nghiệp thủy sản, giá trị xuất khẩu cũng như GRDP bình quân đầu người vẫn chưa đạt được các mục tiêu đã đề ra.

Bảng 1. Kết quả thực hiện một số chỉ tiêu phát triển kinh tế tỉnh Thái Nguyên năm 2024

STT	Chỉ tiêu	Đơn vị tính	Kế hoạch năm 2024	Thực hiện năm 2024	Đánh giá
1	Tốc độ tăng trưởng kinh tế (GRDP)	%	7,5	6,5	Không đạt KH
2	GRDP bình quân đầu người/năm	Triệu đồng	123	119,2	Không đạt KH
3	Giá trị sản xuất công nghiệp tăng	%	8,5	8	Không đạt KH
4	Giá trị sản xuất nông, lâm nghiệp, thủy sản tăng	%	3,5	3,16	Không đạt KH
5	Giá trị xuất khẩu tăng	%	8	7,2	Không đạt KH

Nguồn: Báo cáo kết quả thực hiện nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội năm 2024 của UBND tỉnh Thái Nguyên, 2024

Động lực tăng trưởng kinh tế của tỉnh vẫn chủ yếu dựa vào khu vực có vốn đầu tư nước ngoài thông qua hoạt động xuất nhập khẩu, trong khi khu vực kinh tế tư nhân - vốn đóng vai trò quan trọng trong việc tạo việc làm và thúc đẩy đổi mới sáng tạo - lại chiếm tỷ trọng chưa cao, thể hiện sự mất cân đối trong cơ cấu phát triển kinh tế.

Bên cạnh đó, hoạt động sản xuất kinh doanh của các doanh nghiệp trên địa bàn tỉnh vẫn còn gặp nhiều khó khăn do thị trường tiêu thụ bị thu hẹp, chuỗi cung ứng bị gián đoạn bởi những biến động địa chính trị toàn cầu như xung đột quân sự tại Trung Đông và Ukraine. Thêm vào đó, việc điều chỉnh chính sách thương mại của một số quốc gia lớn - vốn là các đối tác thương mại quan trọng của Việt Nam - cũng tạo ra những bất lợi cho hoạt động xuất khẩu. Các doanh nghiệp trong

tỉnh phải đối mặt với áp lực ngày càng tăng về điều tra chống bán phá giá từ các thị trường nhập khẩu, đồng thời phải nỗ lực hơn trong việc đáp ứng các yêu cầu khắt khe về tiêu chuẩn kỹ thuật liên quan đến môi trường, phát triển bền vững và chuyển đổi xanh - những yếu tố ngày càng trở thành điều kiện bắt buộc trong hoạt động thương mại quốc tế.

Ngoài ra, công tác giải ngân vốn đầu tư công trên địa bàn tỉnh vẫn chưa đạt yêu cầu đề ra, ảnh hưởng đến tiến độ thực hiện các dự án trọng điểm và làm giảm hiệu quả sử dụng nguồn lực đầu tư công trong phát triển kinh tế - xã hội địa phương. Dịch vụ logistics, thương mại điện tử cũng mới ở giai đoạn khởi đầu, chưa tạo ra động lực rõ nét cho kinh tế số địa phương. Trong khi đó, nhu cầu vận chuyển hàng hóa từ các khu công nghiệp, giao thương qua cửa khẩu Lạng Sơn và sân bay Nội Bài là rất lớn.

Sự phụ thuộc lớn vào một số tập đoàn FDI như Samsung cũng đặt ra rủi ro nếu doanh nghiệp này điều chỉnh sản xuất hoặc chuyển dịch đầu tư sang nước khác. Bên cạnh đó, tỷ lệ nội địa hóa trong chuỗi sản xuất còn thấp, doanh nghiệp Việt tham gia chuỗi giá trị FDI chưa nhiều. Đặc biệt, tình trạng ô nhiễm môi trường tại một số khu công nghiệp, cụm công nghiệp chưa được giải quyết triệt để. Hệ thống xử lý nước thải tập trung còn thiếu hoặc chưa đồng bộ, ảnh hưởng đến môi trường sinh thái và chất lượng sống của người dân xung quanh.

4. Giải pháp phát triển kinh tế tỉnh Thái Nguyên theo hướng bền vững

Để hiện thực hóa mục tiêu phát triển kinh tế tỉnh Thái Nguyên theo hướng bền vững, cần triển khai đồng bộ và quyết liệt các nhóm giải pháp chiến lược, trong đó ưu tiên hàng đầu là tái cấu trúc mô hình tăng trưởng theo hướng hiện đại, xanh và toàn diện. Trước hết, trong lĩnh vực công nghiệp - trụ cột tăng trưởng kinh tế của tỉnh, cần chuyển hướng phát triển theo chiều sâu, tức là nâng cao giá trị gia tăng và tính bền vững trong sản xuất. Thái Nguyên cần kiên định với định hướng thu hút đầu tư nước ngoài có chọn lọc, tập trung vào các ngành công nghệ cao, tiết kiệm năng lượng, thân thiện với môi trường và có khả năng liên kết với doanh nghiệp trong nước để gia tăng tỷ lệ nội địa hóa. Song song với

đó, cần thúc đẩy xây dựng và phát triển các khu công nghiệp sinh thái, trước mắt là tại KCN Yên Bình và Sông Công II, với mô hình sản xuất tuần hoàn - nơi chất thải đầu ra của doanh nghiệp này có thể là nguyên liệu đầu vào của doanh nghiệp khác. Bên cạnh việc phát triển hạ tầng sản xuất xanh, tỉnh cũng cần quan tâm đến hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa trong nước tiếp cận nguồn vốn tín dụng ưu đãi, công nghệ tiên tiến và đào tạo kỹ năng quản trị hiện đại nhằm nâng cao sức cạnh tranh và tham gia hiệu quả vào chuỗi giá trị toàn cầu.

Đối với lĩnh vực nông nghiệp - dù tỷ trọng giảm trong cơ cấu kinh tế nhưng vẫn là nền tảng bảo đảm sinh kế cho hàng chục nghìn hộ dân - cần được tái cơ cấu mạnh mẽ theo hướng sinh thái, an toàn, công nghệ cao và thích ứng với biến đổi khí hậu. Trong đó, việc quy hoạch và hình thành các vùng sản xuất tập trung gắn với chế biến và tiêu thụ sản phẩm theo chuỗi giá trị là giải pháp cấp thiết. Những vùng chè tại Tân Cương, Đại Từ; vùng cây ăn quả tại Phú Lương; vùng chăn nuôi tại Phú Bình cần được đầu tư hạ tầng kỹ thuật đồng bộ và hỗ trợ chứng nhận chất lượng theo các tiêu chuẩn VietGAP, GlobalGAP, hữu cơ. Đồng thời, tỉnh cần đẩy mạnh ứng dụng nông nghiệp số, sử dụng cảm biến, IoT, big data trong canh tác, thu hoạch và truy xuất nguồn gốc nông sản. Ngoài ra, chính quyền cần đóng vai trò “bà đỡ” trong việc kết nối hợp tác xã, nông hộ với các doanh nghiệp phân phối, bán lẻ và đưa sản phẩm lên các sàn thương mại điện tử, từ đó nâng cao giá trị sản phẩm nông nghiệp địa phương.

Song hành với phát triển công nghiệp và nông nghiệp, lĩnh vực dịch vụ - đặc biệt là du lịch - cần được thúc đẩy mạnh mẽ hơn nữa, bởi đây là ngành có khả năng tạo việc làm, thu hút đầu tư và phát triển bền vững. Thái Nguyên cần xây dựng chiến lược phát triển du lịch theo hướng sinh thái - văn hóa - lịch sử, tập trung vào các tuyến du lịch xanh như Hồ Núi Cốc - vùng chè Tân Cương - đền Đuông, hay du lịch cộng đồng tại ATK Định Hóa, Võ Nai. Để khai thác hiệu quả tiềm năng này, tỉnh cần đầu tư phát triển hạ tầng du lịch hiện đại, đồng thời ứng dụng công nghệ số trong quảng bá, hướng dẫn và đặt dịch vụ trực tuyến. Việc xây dựng bản đồ số du lịch,

tích hợp hệ thống thanh toán điện tử và AI trợ lý du lịch sẽ nâng cao trải nghiệm của du khách, đặc biệt là thế hệ trẻ. Bên cạnh đó, cần liên kết vùng với các tỉnh lân cận như Tuyên Quang, Bắc Kạn, Lạng Sơn để tạo ra chuỗi sản phẩm du lịch liên hoàn, thu hút du khách trong nước và quốc tế.

Một giải pháp không kém phần quan trọng là nâng cao chất lượng môi trường đầu tư và hiệu quả sử dụng nguồn lực đầu tư công. Để làm được điều này, tỉnh cần đẩy mạnh cải cách hành chính, đặc biệt là trong các lĩnh vực đất đai, xây dựng, đăng ký doanh nghiệp và tiếp cận tín dụng. Việc giảm thiểu thời gian, chi phí và thủ tục hành chính sẽ tạo điều kiện thuận lợi cho doanh nghiệp hoạt động, qua đó thúc đẩy tăng trưởng khu vực kinh tế tư nhân. Đồng thời, tỉnh cũng cần cải thiện năng lực quản lý và giải ngân đầu tư công, đảm bảo tiến độ thi công các công trình hạ tầng trọng điểm như giao thông kết nối vùng, trường học, bệnh viện và công trình phòng chống thiên tai. Bên cạnh đó, cần khuyến khích mô hình đối tác công - tư (PPP) trong đầu tư hạ tầng và dịch vụ công để tận dụng nguồn lực xã hội hóa.

Bảo vệ môi trường và thích ứng với biến đổi khí hậu là điều kiện tiên quyết trong chiến lược phát triển bền vững của Thái Nguyên. Trong bối cảnh ô nhiễm môi trường có xu hướng gia tăng tại các khu công nghiệp và làng nghề, tỉnh cần đầu tư xây dựng hệ thống xử lý chất thải rắn, nước thải tập trung và thực hiện nghiêm các quy định về bảo vệ môi trường đối với doanh nghiệp sản xuất. Đồng thời, cần đẩy mạnh truyền thông, giáo dục nâng cao ý thức cộng đồng về lối sống xanh, tiêu dùng bền vững, phân loại rác thải tại nguồn. Đối với các huyện vùng cao, việc phục hồi rừng phòng hộ, phát triển mô hình kinh tế lâm nghiệp kết hợp du lịch, y học cổ truyền cũng sẽ góp phần vừa tạo sinh kế bền vững cho người dân, vừa giữ gìn tài nguyên thiên nhiên và đa dạng sinh học. Mặt khác, tỉnh cần nghiên cứu mở rộng các mô hình năng lượng tái tạo như điện mặt trời áp mái tại các khu đô thị và hộ gia đình, từng bước xây dựng hệ sinh thái năng lượng xanh gắn với giảm phát thải khí nhà kính.

Cuối cùng, để mọi giải pháp phát triển kinh tế bền vững có thể triển khai hiệu quả, yếu tố

then chốt chính là phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao và bảo đảm công bằng xã hội. Tỉnh cần đẩy mạnh liên kết đào tạo giữa các trường đại học, trường nghề với doanh nghiệp, qua đó hình thành các chương trình đào tạo thực hành gắn với nhu cầu thị trường. Đặc biệt, cần đào tạo lại cho lao động nông thôn, người lao động mất việc do chuyển đổi cơ cấu ngành nghề, tập trung vào kỹ năng số, kỹ thuật công nghiệp, dịch vụ hiện đại. Bên cạnh đó, tỉnh cũng cần xây dựng cơ chế chính sách đãi ngộ và thu hút nhân tài về làm việc tại các cơ quan hành chính, đơn vị công lập và doanh nghiệp trong tỉnh, đặc biệt là trong lĩnh vực công nghệ thông tin, giáo dục và y tế. Việc bảo đảm an sinh xã hội, nâng cao chất lượng dịch vụ y tế - giáo dục, hỗ trợ sinh kế cho các hộ nghèo và cận nghèo, chăm lo đời sống vùng sâu, vùng xa là yếu tố quan trọng để đảm bảo sự phát triển bao trùm, công bằng, hài hòa giữa các vùng miền.

Kết luận

Thái Nguyên đang đứng trước cơ hội lớn để khẳng định vai trò trung tâm phát triển kinh tế của vùng trung du và miền núi phía Bắc. Tuy nhiên, để tăng trưởng kinh tế đi đôi với bảo vệ môi trường, đảm bảo an sinh xã hội và phát triển hài hòa giữa các vùng miền, tỉnh cần chuyển đổi mô hình phát triển theo hướng bền vững. Những giải pháp được đề xuất như phát triển công nghiệp công nghệ cao và xanh, tái cơ cấu nông nghiệp sinh thái, thúc đẩy du lịch xanh - thông minh, cải cách hành chính, nâng cao chất lượng đầu tư công, bảo vệ môi trường và phát triển nguồn nhân lực là những yếu tố then chốt. Để thành công, cần có sự phối hợp đồng bộ giữa chính quyền, doanh nghiệp và người dân. Với định hướng đúng đắn và hành động quyết liệt, Thái Nguyên hoàn toàn có thể trở thành hình mẫu về phát triển kinh tế bền vững trong giai đoạn mới.

Tài liệu tham khảo:

- Chính phủ (2020), Nghị quyết số 136/NQ-CP ngày 25 tháng 9 năm 2020 về phát triển bền vững.
Đỗ Thị Kim Tiên (2020), Phát triển bền vững về kinh tế ở Việt Nam - vấn đề và giải pháp, Tạp chí Quản lý Nhà nước, truy cập từ <https://www.quanlynhanuoc.vn/2020/05/21/phet-trien-ben-vung-ve-kinh-te-o-viet-nam-van-de-va-giai-phap>.
UBND tỉnh Thái Nguyên (2023), Báo cáo số 263/BC-UBND về kết quả thực hiện nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội năm 2023; mục tiêu, nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội năm 2024.
UBND tỉnh Thái Nguyên (2024), Báo cáo số 225/BC-UBND về kết quả thực hiện nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội năm 2024; mục tiêu, nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội năm 2025.